

YOKSULLUĞU ERİTMEDE KADIN İŞGÜCÜ VE DİN

Kadın ve yoksulluk sadece ülkemizin daha da ilerlemesi için değil, aynı zamanda insanlığın ilerlemesi için de muazzam öneme sahip bir konudur. Kadının güçlendirilmesinde ve kadınların yoksulluktan çıkartılması için gerekli olan koşulların temin edilmesindeki başarılar toplumumuzdaki birçok kişi, grup ve kurumun çabaları sonucunda elde edilmiştir. Fakat gelecek, bizlerden daha da yüksek işbirliği ve birlikte çalışma seviyeleri talep edecektir.

Kadının ilerlemesi, layık olduğu konuma yükselmesi ve bu konuların işgücü, yoksulluk ve geniş çaplı refah elde etme çabaları ile ilişkisini ele aldığımızda meselenin çok karmaşık ve engin olduğunu kabul etmemiz gerekir. Kadının ilerlemesi gerekliliği hakkında konuşmak, kadının bugün ülkemizde birçok alanda hâlihazırda ön saflarda yer almadığı anlamına gelmez. Kadının bugün ülkemizde bilime ve sanata, yönetime ve ticarete ve akademiye yaptığı çok kıymetli katkıları sevinerek gözlemliyoruz ama aynı zamanda kadınların birçok durumda tecrit edildiğini de düşünmekteyiz. Kadınların güçlendirilmesi esasında, henüz istifade edilmemiş potansiyel bir kaynağın tüm ülkemizin ortak yararı ve tam anlamıyla kalkınması için ortaya çıkartılması anlamına gelmektedir. Birçok ülkenin ve medeniyetin kesişim noktasında yer alan ülkemiz, kolektif refaha doğru giden yolu çizmede ve izlemede eşsiz bir örnek teşkil edebilir.

Bu sunum ile birlikte, yapıcı toplumsal değişime dair Bahai toplumunun geçtiğimiz bir buçuk asırlık süreyi aşkın çabalarına dair bazı anlayışları ve deneyimleri ne kadar mütevazı de olsa paylaşabilmeyi ümit etmekteyiz. Bahai toplumunun çabalarının merkezinde insanlığın birliği ve kadın ile erkeğin eşitliği prensipleri yer almaktadır. Bunlar, Bahai toplumunun 180'den daha fazla ülkedeki yüz bini aşkın yerel bölgede hayata geçirmeye dair öğrenme elde ettikleri prensiplerdir. Dinî bir toplum olan Bahai toplumu insanlığın birliği ve barışı amacıyla birleşmiş, bu yoldaki tüm benzer niyetli, barışçıl kişi ve gruplarla çalışmaya adanmış evrensel bir topluluktur. Ülkemizin ve insanlarımızın daha da yüksek refah seviyelerine ulaşabilmeleri için çabalayan toplumumuz, Türkiye'nin gelişmesi için herkesle işbirliği yapma arzusu içerisindedir.

Eğer Türkiye sahip olduğu tüm potansiyeli açığa çıkartıp kullanacaksa, ülkemizin geleceği için kadınların toplumun her yönüne katılımının gerekliliği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Aslında biz, bu konu ile ilgili yaptığımız konuşmalarda kuş benzetmesini sıklıkla kullanırız. Bu benzetmede

kuş insanlığı temsil ederken, kadın ve erkek kuşun kanatları olarak kabul edilir ve buradan anlaşılıyor ki kuşun havada en yüksek seviyelerde süzülebilmesi için, diğer bir deyişle potansiyelini tam olarak ortaya çıkartabilmesi için her iki kanadın eşit güçte olması gerekmektedir.

Bu sunum, ülkemizin özellikle yoksulluktan etkilenmiş her seviyedeki kadınlarının, canlı ve müreffeh bir milletin meyvelerinden istifade edip bunlara katkıda bulunmalarını sağlayabileceğine inandığımız birkaç konunun altını çizmeye çabalayacaktır.

Var oluşumuza dair sahip olduğumuz bakış açısı, salt fiziksel varlığın ötesine geçer. İnsanlar ve aslında toplumun bizzat kendisi, maddi ve ruhani boyutlara sahiptir. Bunlardan ruhani olanı, bu dünyadaki varlığımızı anlama donatır ve bize yaratma, keşfetme, sevmeye, ortak yarar için fedakârlık yapma, adalet için çabalama ve birbirimize karşı daha yüksek seviyelerde hizmet etme ilhamı verir. Fakat asıl sınavımız maddi varlığımızın ihtiyaçlarını ruhaniyetten ve erdemlerimizin ortaya koyduğu amaçlardan yararlanacak biçimde karşılamaktır.

Öncelikle sunumumuzun altında yatan bazı temel inanışlarımızı kısaca ifade etmek istiyoruz. İnsanlığın bir ve bütün olduğunu ve kadın ile erkeğin özleri itibariyle eşit olduğunu ve eşit doğduğunu düşünüyoruz. Ayrıca insan doğasının ruhani ve asil olduğuna ve bu yönlerin eğitim ile geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Gerçekten de bizi insan yapan ve bizleri yaradılıştaki diğer her şeyden ayırt edici kılan şeyin - ki buna bazıları ruh, bazıları ise rasyonel akıl der - cinsiyeti yoktur.

Yoksulluk, insanların sadece maddi mahrumiyetinden çok daha ötesi olarak düşünülebilir. Sosyal, zihinsel ve ruhani kaynaklar olmaksızın bireyler ve aslında tüm insanlık yoksulluğu çeşitli şekilleriyle sürdürmektedir. Dolayısıyla bilgisizliğin, zulmün ve ayrımcılığın da yoksulluğun çeşitli biçimleri olduğunu ve hem bireysel hem de toplumsal refahın önündeki engeller olduğunu düşünmekteyiz.

Bu sunumu destekleyen bir başka temel inanış ise bilim ve dinin birbirini tamamlayan ve birbiriyle uyumlu birer bilgi sistemi olduğuna dair bakış açımızdır. Türkiye’de bizler bilimle dinin birbiriyle çelişmeyen bir bütün olduğunu benimseyen bir toplumun bireyleri olma ayrıcalığına sahibiz. Fakat bugün dünyanın birçok yerinde ne yazık ki bu algının tersi çok yaygındır; birçok insan bilim ile dinin ele ele yürüyemeyeceği kanısına sahiptir. Bizim tarihimiz medeniyetin Anadolu topraklarında

doruğa ulaştığı dönemlere tanıklık etmiştir. Çok güçlü dinî bir geleneği ve dünyanın büyük inançlarının öğrettiği ve yaydığı değerlere saygıyı muhafaza ederek rasyonel ve bilimsel araştırmayı besleyen bir geçmişe sahibiz. Bu gibi değerlerde bizi irrasyonel düşünceye veya fanatizme yöneltecek hiçbir şey yer almamaktadır. Hepimiz, özellikle yetişen yeni nesil, ülkelerinin maddi kalkınmasında aktif rol alırken bireylerin aynı zamanda içten ve samimi bir ruhaniyetle aşılınmış olmalarının mümkün olduğunun bilincindeyiz.

Bahai toplumu olarak sayımız küçük de olsa tüm dinlere ve inançlara saygı gösteren bu ülkenin parçası olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Yüz yılı aşkın bir süredir bu ülkenin topraklarında İnançımızın ve tüm dinlerin kutsal saydığı öğretilere uygun olarak yaşamaya ve dürüst vatandaşlar olarak ülkemizin kanunlarına itaat ederek hizmet etmeye gayret ediyoruz.

Bundan sonraki bölümlerde, kadının ilerlemesi konusu ile ilişkili üç boyutu inceleyeceğiz. Bunlardan birincisi bilgiye erişimin yanı sıra bilginin üretilmesine katkıda bulunabilme ile ilgilidir. İkinci bölüm toplumun tüm seviyelerinde kadının karar almaya katılması konusunu ele almaktadır. Üçüncü bölüm ise ortak refaha doğru ilerleme yolunda ekonomik yapıların ve süreçlerin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacını içermektedir.

1. Bilgiye erişim

Geçtiğimiz birkaç yılda kız çocuklarının ve kadınların eğitimi konusunda ülkemizde elde edilen başarıları takdir ederek başlamak çok uygun olur. Kız ve erkek çocuklarının okullaşma oranlarındaki farklılıkları yok etmede ve toplumumuzun okuryazarlık seviyelerini artırmada birçok önemli adım atılmıştır.¹ Ancak gelecek yıllara baktığımızda bilgiye erişim başlığının daha da güçlü ve canlı bir diyalogu gerektirdiğine inanıyoruz. Önümüzdeki meydan okumaları aşmak hepimizin, hem kadınların hem de erkeklerin, yoğun çabalarını ve kolektif arzusuyla iradesini gerektirmektedir.

Bugün dünyamızın belki de en çetin ve her yerine nüfuz etmiş sorunu olan yoksulluk, kendini çeşitli şekillerde gösterir: maddi mahrumiyet, toplumsal tecrit, hayati ve zaruri kaynaklara erişim yoksunluğu - ki bu kaynakların başında özellikle bilgi gelmektedir. Bu da toplumumuzun karşı karşıya olduğu bir güçlüktür. Toplumun birçok kesiminin yoksulluk içinde yaşamasına yol açan

etkenler ağının karmaşıklığının farkındayız. Dolayısıyla kadının ilerlemesinin ve özellikle yoksulluğun etkilerine karşı savunmasız olan kadınların gelişmesinin basite indirgenmiş formüllerle veya hızlı çözümlerle giderilemeyeceği aşikârdır. Köklü toplumsal dönüşüm, bilgi, istek ve irade gerektirir ve sıklıkla uzun vadeli bir bakış açısını ve kendini vakfetmeyi gerektirir.

Burada işaret edilen türdeki dönüşümü başarabilmek için eğitim sürecinin tüm insanlığın gelişimini içermesi gerekir. Ayrıca böylesi bir eğitim süreci insanlığın kendi içindeki birçok potansiyeli açığa çıkarmayı amaçlamalıdır. Bu bakış açısına göre insan, sadece bilginin doldurulup biriktirildiği bir kap değildir; daha ziyade paha biçilmez değere sahip cevherlerle dolu bir maden olarak kabul edilir. Eğitimin bir amacı ise bu cevherleri yani bu gizli kalmış potansiyelleri açığa çıkarmaktır ki birey ve toplum bunlardan istifade edebilsin.

Bireyin tüm potansiyelini tamamıyla açığa çıkartmayı amaçlayan bir eğitimi düşününce maddi, beşeri ve ruhani gibi birçok boyutunun olduğu söylenebilir. Maddi boyut günlük var oluş için gerekli olan bilgi ve becerilerle alakalıdır; örneğin hijyen, beslenme, sağlık, barınak ve yiyecek temini gibi. Beşeri boyut zihinsel yaşamımızla ilgilidir. Bu boyut medeniyetin çeşitli yönleriyle ilgilidir. Örneğin bilime, sanata ve ticarete yönelik bilgilerle ve aynı zamanda insanların fiziksel evrenin gizemlerini keşfetmelerini ve zorlu soruları yanıtlamalarını sağlamakla ilgilidir. Üçüncü boyut ise insanın nitelikleri ve ahlaki çerçevesi ile ilgilidir. Bu boyut değerlerle ilgilidir ayrıca insanın karakterine ve beşeri uğraşlarına şekil verir. Eğitimin bu ahlaki, manevi veya ruhani boyutu, insan doğamıza, yaşamlarımızın amacına ayrıca başka insanlarla, toplumla ve çevremizle ilişkilerimize dair anlayış ve farkındalık kazandırır. Bu boyut daha yüce bir amaç duygusu ve topluma ve gelecek nesillere karşı sorumluluğumuza yönelik bir farkındalık kazanmamıza yardımcı olur. Hayatımızda kendimize sorduğumuz sorular, yaptığımız seçimler ve sarf ettiğimiz çabalar büyük oranda eğitimin bu üçüncü boyutundan etkilenir ve onun tarafından şekillendirilir.

Yukarıdaki bilgiler göz önüne alındığında kız çocuklarının ve kadınların bilgiye erişimleri toplumumuzun daha müreffeh olması için temel bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda kadınları güçlendirmek ve toplumda hak ettikleri seviyelere yükseltmek için eğitimin bu çeşitli boyutlarının dikkate alınması gerekir. Bize göre bunu yapabilmek için birbirlerini tamamlayan iki bilgi sistemi olarak bilim ve dinden yararlanılması gerekmektedir.

Tarihte insanların inançlarının ve maneviyatlarının kötü amaçlar için kullanıldığını sergileyen birçok örnek vardır. Ama bunun çok ötesinde din, insanları harekete geçirmede bireyin en derinlerine dokunan etkili bir güç olduğunu da geçmişte kanıtlamıştır. Gerçekten de tarihimiz, ilahi olanla ilişkimizden doğan fedakârlığın, sevginin, cesaretin ve işbirliğinin en asil örnekleriyle doludur. Dolayısıyla toplumsal bir güç olarak dinin insanlığı daha asil seviyelere taşıdığı da açık bir gerçektir.

Yukarıda bahsedilen üç boyutu kapsayan bir eğitim, kadınlara ve erkeklere etraflarındaki dünyayı anlamalarını ve yaşam koşullarını geliştirmelerini sağlayacak bilimsel beceriler kazandırır. Fakat bu tarz bir eğitim aynı zamanda durmadan değişim geçiren sosyal bir düzlemde yönlerini belirlemede bireylerin ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri de geliştirir. Böylesi bir eğitim ayrıca bireylerin içlerinde var olan kapasiteleri ve hayatlarındaki daha üst amacı anlamayı da teşvik edip besler. Bunu yaparken eğitim, enerjilerini hem kendi gelişimlerine hem de toplumlarının ilerlemesine yönlendirmeleri konusunda bireyleri güçlendirir. Buna göre bilgiye erişim olmaksızın toplum nüfusunun yarısının, yani kadınların, kapasitesi keşfedilmemiş ve atıl kalacaktır. Böyle bir durum, kadınlara bir zulümdür ve bir bütün olarak toplumumuzun gerçek refaha ulaşması önündeki bir engeldir.

Bu bağlamda kadınların ve kız çocuklarının eğitiminin önemini bir başka yönünü paylaşmak isteriz. Bugün, Türkiye de dâhil olmak üzere, dünyanın çoğu bölgesinde kadınlar çocukların yetiştirilmesi sorumluluğunun en büyük payını üstlenmiş durumdadırlar. Ev içi sorumlulukların aile üyeleri arasında adil paylaşıldığı senaryolarda bile kadınların çocuklarının yaşamlarının oluşum yıllarının ilk öğretmenleri olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Onlar gelecek nesillere bilginin yanı sıra temel kültürel ve sosyal değerleri aktarır ve bunların yayılmalarını sağlar. Dolayısıyla kadınların eğitilmesinin etkisi, bireyin ötesine geçer. Kadınların eğitimi gelecek nesillerin yaşamlarına dokunur ve onları şekillendirir. Eğer gelecek nesiller toplumun hızlı evrimine ayak uydurup katkı sunacaklarsa ve aynı zamanda güçlü bir ahlaki çerçeveye ve ortak refaha dair bir sorumluluk duygusuyla donatılacaklarsa öncelikli olarak kız çocuklarının eğitimi üzerindeki kararlılığımızı güçlendirmemiz ve sürdürmemiz gerekir.

Bilgiye erişim derken sadece kadınların, başkaları tarafından üretilen bilgilerin kullanıcıları haline gelmeleri kastedilmez. Toplum hayatına katılmaları, her seviyedeki zorlu problemleri çözmede yer

almaları ve toplumun onlardan istifade edebilmeleri için kadınların da bilgi üretmeye katkıda bulunabilecekleri daha fazla fırsatlara sahip olması gerekir.

Toplumumuzun gelişmesine içtenlikle kendini vakfetmiş kişiler olarak hepimizin, kadınlara toplumda böylesi ortamlar açma çabamızı iki katına çıkarmamız gerekir. Gerçekten de tüm ortamlarda, çekirdek aileden mahallelere, üniversite koridorlarına ve hem ulusal hem de uluslararası seviyelerdeki üst yönetim kademelerinde kadınların daha fazla yer alması gerekir. Böylece bilginin üretilmesine ve uygulanmasına ayrıca geleceğimizi şekillendirmeye daha fazla katkı sunabileceklerdir.

Dolayısıyla kadınların zihnini ve ruhaniyetini besleyen bir eğitim aracılığıyla bilgiye erişim, gelecekteki refahımızın vazgeçilmez bir unsurdur. Dil, din, ırk, cinsiyet gibi hiçbir ayırım olmaksızın bilgiye erişim, kadınların ülkemizin gelişmesinde daha da etkin birer katılımcı olmasını sağlayacak bir araçtır. Ayrıca kadınların hem kendilerini hem de ailelerini yoksulluktan çekip çıkarmalarına yardımcı olacak bir sıçrama taşıdır.

2. Toplumun her seviyesindeki karar almaya katılımı için kadınlara alanlar açmak

Bilgiye erişim ve özellikle kadınlarda gizli kalmış kapasiteleri açığa çıkarmayı amaçlayan eğitim, onların gelişimlerinin bir yönüdür ve yoksulluğun kökenlerini ele almada güçlü bir araçtır. Fakat toplumun dönüşümüne katkı sağlamak için toplumsal sorunları çözmedeki kritik rollerini üstlenmede ve refahın önündeki engelleri kaldırmada kadınlara gerekli olan imkânların tanınması için eğitim tek başına yeterli değildir. İnsanlığın karşı karşıya olduğu ve önümüzdeki on yıllar boyunca mücadele etmeye devam edeceği güçlüklerin büyüklüğü insanlık ailesinin daha fazla üyesinin farklı seviyelerdeki katılımını gerektirecektir. Bu da kadın ile erkeğin, bu meydan okumaların üstesinden gelebilmek için tüm beşeri alanlarda omuz omuza çalışmaları gerektiği anlamına gelir.

Küresel kalkınma stratejileri kadınların karar alma süreçlerindeki katılımını sosyo-ekonomik gelişimdeki önemli bir etken ve kadınlarla kız çocuklarını yoksulluktan kurtarmak için kayda değer bir adım olarak kabul etmektedir. Gerçekten de dünya çaplı Bahai toplumunda da kadınların,

güçlendirildiklerinde ve karar almaya katılım için kendilerine imkânlar tanındığında toplumlarının ıslahı için yaptıkları birçok katkılara tanıklık etmekteyiz.

Kadınların sundukları daha ölçülebilir bazı zihinsel katkılara ilave olarak şu da söylenebilir ki kadınların katılımı, karar almaya birkaçı sıralanacak olursa yüksek seviyede zihinsel kıvraklık, sezgi gücü ve sevgi, hizmet ve başkalarının mutluluğu ve refahı ile meşgul olma gibi ruhani nitelikler katmaktadır. Dolayısıyla kadınlar karar alma süreçlerinde hak ettikleri yerleri aldıklarında, günümüzün yönetim yapılarında çoğunlukla eksik olan bu gibi nitelikler, yeni imkânların ve potansiyellerin ortaya çıkmasına vesile olacaktır.

Kadınların karar alma süreçlerinde oynadıkları dönüştürücü role dair bir örnek onların barış girişimlerindeki çabalara katılımlarında gözlemlenebilir. Gerçekten de barış tesis etme sürecinde kadınların sarf ettikleri kritik etki ile ilgili gittikçe yaygınlaşan uluslararası bir diskur bulunmaktadır. Dünyanın birçok yerindeki deneyim göstermiştir ki kadınlar savaşın engellenmesinde ve çatışma sonrası bölgelerdeki uzlaşma süreçlerinde kararlı bir rol üstlenmektedirler. Fiili alana bakacak olursak çocuklarını yetiştirip olgunluk çağına getirmiş olan anneler çoğunlukla oğullarını ve eşlerini savaş meydanlarında yitirmeyi istemezler. Bu nedenle çatışmaları önlemede kadınların gücü özellikle etkindir. Kadınların önemli kararların alındığı alanlardaki varlıkları, barışın kök salabileceği koşulların doğmasında ahlaki ve psikolojik bakımdan etkilidir.

Bireysel ve toplumsal boyutlarıyla kadın-erkek eşitliği ilkesini uygulamada uzun yılları aşkın çabalarında Bahai toplumu, kadınların ulusal seviyeden uluslararasına kadar birçok cephedeki katılımından oldukça yararlanmışır. Örneğin her sene seçimle göreve gelen 180'den daha fazla milli idari kurumlardaki kadın üyeler yaklaşık yüzde elliye teşkil etmektedir. Çeşitli ortamlardaki Bahailer, insanlığın birliği ve kadın-erkek eşitliği prensiplerini somutlaştıran bir aktivite modeli ve buna uygun idari yapılar oluşturmaya çabalamaktadır. Bu konudaki çabalarımız hem ümit verici hem de ufuk açıcı olmuştur. Önümüzdeki meydan okuma çok büyüktür ve kadınların topluma tam anlamıyla katılımını engelleyen, geçmişten günümüze gelen bazı önyargılarımızı ve zihinsel alışkanlıklarımızı tekrar gözden geçirmemizi gerektirir. Bahai toplumu olarak yüksek ideallere sahibiz. Ancak bu ideallere sahip olmanın, onların somutlaşmış hali olmakla ve onları tam olarak yansıtmakla aynı şey olmadığını farkındayız. Henüz bu idealleri tam anlamıyla hayata geçirmeyi öğrenme aşamasındayız ve bunun için önümüzdeki yolun çok uzun olduğunun bilincindeyiz. Fakat

aynı zamanda, kadınların rollerini nasıl arttırabileceğimizi düşünürken hem kendi hayatlarını geliştirip hem de ailelerinin ve toplumlarının iyileştirilmesine katkıda bulunmaları için kadınların nasıl güçlendirilebileceğini ülkemiz insanıyla birlikte öğrenmeye kendimizi adanmış bulunmaktayız.

Bahai toplumunun, kadınların karar almaya tam katılımını sağlama çabalarının merkezinde her zaman meşveret (istişare, görüş alışverişi) süreci yer almıştır. Çoğu zaman fikir çatışması, propaganda ve münakaşa ile nitelendirilmiş günümüz iletişim şekillerinin aksine Bahai toplumundaki meşveret sürecinde birey katılımcılar kendi çıkarlarına ve hedeflerine sahip bir toplumun üyeleri olarak işlev yapmak amacıyla kendi görüşlerini aşmaya çalışır. İçtenlik ve nezaket özelliklerini taşıyan ve kadın ile erkeğin eşit haklara sahip olduğu böyle bir atmosferde görüşler, görüşme sırasında bunları ortaya atan kişilere değil, gruba aittir. Sunulan görüşler ulaşılmaya çalışılan hedefe en iyi hizmet etmek üzere benimsenir ve görüşler birbirinin üzerine inşa edilir. Başkasının görüşüne saygıyı barındıran böyle bir yaklaşımın amacı diyalogu daha yüksek seviyelere taşımak, yön verici ana hatları belirlemek ve kolektif bir anlayış etrafında birleşmektir.

Aileden başlayarak toplumun her seviyesinde gerçekleşen meşveret, kendi gelişimleri ile ilgili kararlarda daha fazla sayıda insanın katılımını sağlar ve ortak refahın önündeki engelleri aşma iradesinde bireyleri güçlendirir. Meşveret, kadınları karar almaya dâhil etmede ve toplumun işleriyle her seviyede meşgul olmalarını sağlamada güçlü bir araçtır.

Meşveret teknik bir uygulama dizisinin ötesine geçer ve aslında katılımcılarının belli başlı bazı niteliklere sahip olmasını talep eder. Bunların arasında adalet duygusu, alçakgönüllü bir tutum, bir durumun gerçekliğini anlama arzusu, cesaret ve hatta fedakârlık çok hayatidir. Bu niteliklerin bir dizi ruhani ve bilimsel becerilerden beslenip geliştikleri görülmektedir. Örneğin bir durumu analiz edebilme, temel nedenleri tanımlama ve mantıklı bir hareket tarzı belirleme becerisi, bireyin belli başlı bazı nitelikleri edinmesini gerekli kılmaktadır ki bunları daha ziyade bilimsel nitelikler olarak tanımlamak mümkündür. Fakat bu amaçlar aynı zamanda dürüstlük, doğruluk, samimiyet ve adalet gibi ruhani niteliklerden de istifade etmektedir. Burada bilim ve dinden eşzamanlı ve paralel olarak yararlanmanın ne kadar faydalı olduğunu açıklıkla görebilmekteyiz.

Özetle, aileden başlayarak toplumun her seviyesindeki karar alma süreçlerinde kadınların katılımını sağlamak ve seslerine kulak verildiğinden emin olmak için hepimizin çaba sarf etmesi gerekir. Bu

bağlamda bilgiye erişimi mümkün kılmak ve hayatın çeşitli süreçleri ve beşeri çabalar ile ilgili karar vermede kadınların erkeklerle birlikte çalışabilmeleri için fırsatlar yaratmak, kadınların güçlendirilmesi konusunda çok önemli unsurlardır.

3. Ortak refaha doğru ilerlerken ekonomik yapıları ve süreçleri yeniden düşünmek

Kadınların, hayatın her alanında yer alması ihtiyacından bahsettik ve hiç şüphe yok ki buna işgücü de dâhildir. Fakat daha önce de belirtildiği gibi kadın-erkek eşitliği konusu ve bunun yoksulluk ile ilişkisi karmaşıktır ve mevcut ekonomik sistem ve bunun yoksulluk üzerindeki etkisi üzerinde bir paylaşım yapılmadığı sürece bu tartışma eksik kalacaktır. Ekonomik faaliyetin ve ekonominin güçlendirilmesinin, bir bölgenin ve insanların maddi refahını başarmada çok önemli rolü vardır. Fakat mevcut küresel ekonomik sistemin aynı zamanda aşırı zenginliğe ve aşırı yoksulluğa arzu edilmeyen katkıları da olmuştur. Öte yandan söz konusu sistemin, insan davranışının bozulmasına, önemli kurumların dağılmasına ve başta kadınlarla kız çocukları olmak üzere nüfusun önemli kesimlerinin sömürülmesine ve tecrit edilerek dışlanmasına etkisi olmuştur. Varlığın ruhani boyutlarını dikkate aldığımızda ve tüm insanların özlerinde var olan ruhani potansiyeli kabul ettiğimizde bugünkü hâkim ekonomik sistemlerin altında yatan varsayımların bu gizli potansiyelleri, örneğin sevmeye, birlik inşa etme ve başkalarına hizmet etme kapasitelerimizi açığa çıkarmadığı çok aşikârdır. Aslında bugünkü küresel ekonomik sistem rekabetin, çatışmanın, ben-merkezciliğin insan doğasını tanımlayan özellikler olduğunu varsaymakta ve başarının ölçütü olarak kabul etmektedir.

Bu kaygı verici düzene dikkat çekmemiz, kadınların her seviyedeki işgücüne dâhil olma ve ülkemizin maddi gelişimine katkı sunup kalkınmasının meyvelerinden istifade etme haklarını göz ardı etmek anlamına gelmemektedir. Daha ziyade bizim bakış açımıza göre daha adil ve eşitlikçi olabilmesi için mevcut küresel sistemi dönüştürmede kadınların rolü üzerinde düşünmek çok önemlidir. Amacımız mevcut ekonomik sisteme sadece daha fazla kadını aynen erkekler gibi dâhil etmek ve yukarıda ifade edilen daha derin kaygıları göz ardı etmek asla değildir.

Bize göre ekonomik gelişme toplumsal adalet bağlamında değerlendirilmelidir ve bu, ancak toplumun her üyesi, kadın ve erkek, belli bir seviyede maddi refaha sahip olduğunda ve ruhani nitelikler elde etmeye önem verdiğinde başarılabilir. Yukarıdaki görüşlerin ışığında, bir toplumun

tümünün refahını amaçlayan bir ekonomik sistemin özelliklerine dair anlayışlar elde etmemizde yardımcı olabilecek birkaç prensibin altını çizmek şu noktada önemli olacaktır. Bunların arasında bizce en önde geleni aşırı zenginliğin ve aşırı yoksulluğun giderilmesi meselesine gereken dikkatin verilmesidir. Yaşam standartları çok yüksek olanlarla yoksulluk içinde hayatını idame ettirmeye çalışan büyük toplum kesimleri arasındaki durmadan büyüyen farkı körükleyen bir ekonomik sistem sadece adaletsiz olmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal istikrarsızlığın habercisidir. Bu durumdan en şiddetli biçimde etkilenenler de çoğunlukla toplumun en savunmasız bireyleri olan kadınlar ve çocuklardır. Tarih boyunca insanlığı bu denli olumsuz biçimde etkilemiş olan bu sistemi dönüştürmek için kadınların tam katılımına ihtiyaç vardır.

Aşırı zenginliği ve aşırı yoksulluğu yok etmeyi savunmak, servet elde etmenin değerini küçümsemek veya azaltmak ya da bunun bir şekilde doğamız gereği arzu edilmeyen bir durum olduğunu iddia etmek değildir. Aslında servet toplumun yararına, hayırsever amaçlar ve bilginin yaygınlaştırılması doğrultusunda kullanıldığı sürece kendi içinde oldukça takdire şayandır. Bizim inanışımız ekonomik büyümenin kendi içinde bir amaç olmadığı, daha ziyade bir toplumun maddi ve ruhani refahının başarılması için bir araç olduğudur. Burada yine dinin, bu araca değer katacak sistem olduğunu düşünüyoruz.

Son olarak, ekonomik sisteme odaklanırken “çalışma, bir işle meşgul olma” kavramını yeniden ele almamız gerektiğini düşünüyoruz. İnsanlar çalışarak düşünme, yaratma, başkalarını önemseme ve onlarla ilgilenme ve medeniyetin ilerlemesine katkıda bulunma kapasitelerini geliştirirler. Oysa çalışmanın toplumun büyük çoğunluğunun geçimine yetmediği ve diğer birçoğunun mutluluğuna katkıda bulunmadığı bir dünyada yaşıyoruz. Bu sosyal gerçeklik, mevcut ekonomik sistemdeki ve onun temelini oluşturan varsayımlar ve ilkelereki temel krizi yansıtmaktadır.

Dünyanın bir kesiminde yaşanan durgunluğun ve bir diğerindeki aşırı hareketlilik ve ekonomik değer üretiminin son derece istikrarsız birlikteliğinin üstesinden gelebilmek için yeni ekonomik felsefe ve ilişkilere dair değişik bir anlayışa ihtiyaç vardır. Ekonomimizi tanımlama ve düzenleme şeklimiz değer yargılarımızı yansıtır. Bu noktada rekabet ve çatışmadan ne tür bir ekonomik üretkenliğin ortaya çıktığını, bunun karşısında işbirliği ile karşılıklı iyi niyet ilişkilerinin neleri sağlayabileceğini sorgulayabiliriz. Mesela acaba kişisel çıkar ve rekabet dışında bir ekonomiye

katkıda bulunabilecek, insanı harekete geçirecek ve ekonomik canlılık yaratacak başka kaynaklar var mıdır?

Bu sorular sadece ekonomik teori seviyesinde bir yenilik ve değişiklik çağırısı değildir. Bunlar, ekonomik olduğu kadar ahlaki ve ruhani sorulardır ve yanıtları ancak ahlakın temeli olan dinden de istifade edildiğinde bulunabilir. Türkiye, geleceğe ilerlerken hem Batı'nın hem de Doęu'nun zengin mirasından yararlanabilme eşsiz ayrıcalığına sahiptir. İnaniyoruz ki bu ilerleme kadınlarla erkeklerin birlikte atacağı eşit adımlarla sağlanabilir.

Sonuç

Ülkemizin gelişmesi için çalışmış olan ve çalışmaya devam eden, birçok kişi, grup ve kurumun anlayışlarının derinliğine, zengin deneyimlerine ve adanmışlıklarına minnettarlığımızı ifade ederek sözlerimizi bitirmek istiyoruz.

Batı'yı ve Doęu'yu birleştiren ülkemiz kendini tüm vatandaşlarının gelişimine adanmıştır. Geçmişte ve şu anda savaştan ve zulümden kaçıp sığınmak zorunda kalan gittikçe artan sayıda milyonlarca kişiye kucak açıp yuva olmuştur. Ülkemiz aynı zamanda ruhaniyeti ve dinî gelenekleri bilim ve sanatla harmanlayabilmiş nadir ülkelerden biridir.

Daha yüksek refah seviyelerine ulaşmaya çabalarken önümüzde yer alan güçlükler kadınların, yapıcı bir dönüşüm sürecinin aktif öncüleri olmalarını gerektirmeyi sürdürecektir. Bu da ancak tüm kadınlar ve kız çocukları için bilgiye erişim bir öncelik olmayı sürdürürse mümkün olabilir. Kadınların içlerinde yer alan potansiyelleri açığa çıkarmak, becerilerini ve kapasitelerini toplumumuzun gelişmesine yönlendirmek için eğitim sistemimizi güçlendirmeye devam etmeliyiz. Önümüzdeki yıllarda kadınların karar alma sürecinin her seviyesinde daha da fazla yer almasını sağlamak için çabalarımızı iki katına çıkarmalıyız.

Sunumumuzda kadınların gelişmesinin, salt daha fazla kadının mevcut ekonomik sisteme dâhil edilmesi için yer açmanın ötesine geçmesi gerektiği görüşümüzü paylaştık çünkü böyle bir uygulama, genel anlamda kadınların ve özellikle de yoksulluk içinde yaşayan kadınların tecrit edilip dışlanmasını sonlandırmak için yeterli değildir. Ayrıca kadına yönelik ayrımcı yaklaşımlara çözüm

olmayacaktır. Kadınların güçlendirilmesi için insanların zihinlerinde ve kalplerinde ve aynı zamanda toplumun yapılarında derin dönüşümler olmalıdır. Bu, küresel bir meseledir ve bu davayı ileriye taşımada hepimizin payına düşen sorumluluklar vardır.

Anahtar kelimeler: yoksulluk, kadın, din, bilim, bilgiye erişim, ekonomik sistem

ⁱ “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Kadın”, siteye erişim tarihi 17 Şubat 2016, <http://kadinstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin>